

A baromfi-egészségügy igazgatási és igazságügyi vonatkozásai

DERZSY napok

Hajdúszoboszló, 2016. június 3.

Dr. Ózsvári László PhD, MBA
tanszékvezető egyetemi docens
SZIE-ÁOTK Állat-egészségügyi Igazgatástani és
Agrár-gazdaságtani Tanszék

Baromfibetegségek megelőzésének általános szabályai

Baromfibetegségek megelőzése

Az állatok egészségét (és az élelmiszerbiztonságot) befolyásolja:

- **tartás;**
- **szállítás;**
- **takarmányozás;**
- **szaporítás (keltetés);**
- **gyógyszerfelhasználás;**
- **állati hulladék ártalmatlanítása;**
- fertőtlenítés;
- laboratóriumok biztonsága.

2008. évi XLVI. tv. az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről

1. § A törvény célja:

...c) **az állatok egészségének megőrzése**

2. § A törvény hatálya kiterjed:

...e) az állatok tartására, forgalomba hozatalára, szállítására, gyógykezelésére, állatgyógyászati termékekre; állati eredetű melléktermékek gyűjtésére, tárolására, ártalmatlanítására; laboratóriumok tevékenységére; takarmány előállítására, forgalmazására, felhasználására; állatok szaporítására.

Állatok tartása

6. § (1) Állatot tartani csak az Éltv. végrehajtására kiadott jogszabályban előírtaknak megfelelő helyen és módon szabad...Olyan tenyésztési és tartási technológiát kell alkalmazni, amely lehetővé teszi **az állatok egészségének megóvását.**

(2) Az állatok tartása **nem veszélyeztetheti az emberek és az állatok egészségét, jóllétét, nem károsíthatja a környezetet.**

A tartásnak az **állatvédelmi követelményeket** is ki kell elégítenie.

Az állattartó feladata

2008. évi XLVI. tv. 18. §

- Állata rendszeres ellátásáról és felügyeletéről gondoskodni
- Állomány-nyilvántartást vezetni
- Nagylétszámú állománynál állat-egészségügyi felügyeletet szolgáltató állatorvossal kötött írásbeli szerződéssel biztosítani (5 nap)

Baromfi tartásának járványvédelmi feltételei

*41/1997. (V. 28.) FM rendelet az
Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról*

*Nagylétszámú állattartó telep: ahol az
elhelyezhető állatok száma állatfajonként:*

- 50 strucc,
- 500 kifejlett baromfi,
- 2000 brojler baromfi
- Napi >10 t kapacitású takarmánykeverő;
- >100 000 tojás kapacitású keltető.

Nagylétszámú telepek járványvédelmi követelményei

- Telep zártságát biztosító létesítmények
- Külvilággal kapcsolatban lévő létesítmények a kerítés vonalában
- Telepen dolgozóknak érvényes egészségügyi könyv
- Dolgozók háztáji állományának tiltása
- Csak az országos mentesítés körébe vont betegségektől mentes állománnyal telepíthető be
- Telepre belépő látogatókról nyilvántartás
- Kéz- és lábbeli fertőtlenítése, átöltözés biztosítása
- Járványügyi intézkedési terv

Kislétszámú telep

= ha a férőhely kevesebb, mint a nagylétszámú telepek esetében. Itt is biztosítani kell az átöltözésre, tisztálkodásra, személyfertőtlenítésre alkalmas helyiséget, járványveszély esetén a személy- és járműforgalom kizárását.

Minden állattartó köteles nyilvántartást vezetni a betelepítés, vásárlás, szaporulat, az elhullás, eladás időpontjáról, helyéről és okáról, valamint az állatorvosi beavatkozások tényéről (KEZELÉSI NAPLÓ: vizsgálatok eredménye, védőoltások, gyógykezelések stb.).

TARTÁSI HELYEK, TENYÉSZETEK

- **119/2007. (X. 18.) FVM rendelet**
a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről
- **120/2007. (X. 18.) FVM rendelet**
a Baromfi Információs Rendszer létrehozásáról és működtetésének rendjéről
- **41/2010. (II.26.) Korm. Rendelet**
a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról

TIR, BIR

Rendelet hatálya kiterjed:

- baromfi és egyéb madárfajok: házityúk, pulyka, kacsa, lúd, gyöngytyúk, galamb, fácán, fogoly, fürj, laposmellű futómadár (strucc, emu)
- az eddig felsoroltaktól eltérő fajú egyéb vadászható vadfajok

Baromfi Információs Rendszer (BIR): a baromfi állománymozgások, a keltetések és a baromfi törzsállományok nyilvántartására létrehozott számítógépes rendszer

Nyilvántartás (TIR/BIR)

- Állattartó bejelentési kötelezettsége és az országos adatbázisban nyilvántartás:
 - Baromfi tartó tenyészet, amely
 - nagylétszámú (ÁSZ)
 - vágóhídra szállítanak
 - kistermelői vágási engedélye van
 - Vágóhíd
 - Vadászható vadfaj tartási helyek (nem kizárólag bemutatás vagy közvetlenül vadászati cél)
 - Keltető üzemek (Keltetési napló is!)
- Állatokról és tojásokról naprakész nyilvántartás

Országos Adatbázis

Adatszolgáltatás:

- járványügyi nyomozáshoz,
- forgalmi korlátozás elrendeléséhez és feloldásához
- támogatások elbírálásához, nyomonkövetéséhez
- statisztikai célú felhasználáshoz
- BTT részére hozzáférés állattartó írásos felhatalmazása alapján Magyar Baromfi Védjegy alkalmazásához

BAROMFI SZÁLLÍTÁSA

- **1/2005 EK rendelet** az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről
- **88/2008. (VII. 18.) FVM rendelet** az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelmére vonatkozó 1/2005/EK rendelet végrehajtásáról
- **87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet** az élő állatok belföldi szállításának állategészségügyi szabályairól

A szabályozás célja

- Állatbetegségek terjesztésének vagy kialakulásának megakadályozása
- Vágóállatok minőségének megőrzése
- Az állatok védelme
- Csak egészséges, fertőző betegségtől mentes, megfelelő fizikai állapotban lévő állat szállítható
- Az ellenőrzés kiterjed:
 - a szállító járműre
 - a szállítani kívánt állatokra
 - a dokumentációra

Takarmányozás

- **65/2012. (VII. 4.) VM rendelet** a takarmányok előállításának, forgalomba hozatalának és felhasználásának egyes szabályairól
- Állat etetésére és itatására csak olyan takarmányt vagy itatóvizet szabad felhasználni, amely az állat, ill. közvetve az ember egészségét nem veszélyezteti
- Itatásra ivóvíz minőségű vizet kell biztosítani (a felhasznált víz minőségéről évente legalább 1x laboratóriumi vizsgálattal kell meggyőződni)
- Gyógyszeres takarmányok gyártása (ÁTI szakvélemény, megye engedélye)

Baromfikeltetés higiénája

- **41/1997. (V.28.) FVM rendelet** az Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról
- **61/2002. (VIII. 1.) FVM rendelet** az egyes állatok szaporításának, a szaporítóanyag felhasználásának, valamint behozatalának és kivitelének állategészségügyi feltételeiről
- **121/2007. (X. 18.) FVM rendelet** a baromfikeltető állomások üzemeltetésének engedélyezéséről és működésüknek rendjéről

Keltetőtojások állat-egészségügyi követelményei

- Tyúk, gyöngytyúk, pulyka, fácán: baromfityphustól és salmonellosistól mentes állományból származik, az állomány baromfipestis elleni védelme megfelelő
- Víziszárnnyas: a tojásokat a gyűjtés napján és a beszállítás előtt fertőtlenítették
- Lúd törzsállomány nem mentes Derzsy-betegségtől: vakcinázni
- Kacsa törzsállományt vakcinázták vírushepatitis és kacsapestis ellen

Az állatgyógyászati termékekről szóló 128/2009. (X.6.) FVM rendelet

- Állatgyógyászati készítmény (gyógyszer) és hatóanyaga (homeopatikumok és vérkészítmények)
- Állat-egészségügyi biocidok
- Egyéb gyógyhatású készítmények, ápolószer, segédanyag
- (Élő telepspecifikus vakcina állatgyógyászati készítmény!)
- ***94/2012. (VIII.30.) VM rendelet az inaktivált telepspecifikus vakcinák előállítására és felhasználására vonatkozó állat-egészségügyi szabályok megállapításáról***

Állati eredetű melléktermékek

- **Jogszáabályi háttér:**
 - *1069/2009/EK rendelet*
 - *142/2011/EU rendelet*
 - *45/2012 (V.8.) VM rendelet* a nem emberi fogyasztásra szánt állati eredetű melléktermékekre vonatkozó állategészségügyi szabályok megállapításáról
- **Kategóriák: veszélyességük szerint 1-3. kategóriába** (ártalmatlanítás, felhasználás)

Baromfibetegségek leküzdésének általános szabályai

Állatbetegségek bejelentési rendje *113/2008. (VIII. 30.) FVM r.*

A bejelentési kötelezettség alá tartozó
állatbetegségek bejelentésére köteleles:

- Az állatok felügyeletét, őrzését,
gondozását, ápolását, felvásárlását,
levágását vagy az állathullák
ártalmatlanná tételét foglalkozásszerűen
végzők,
- Aki állatokkal érintkezik.

Bejelentési kötelezettség alá tartozó baromfibetegségek

- Newcastle-betegség
- Madárinfluenza (*HPAI baromfiban, fogságban élő és vadon élő madarakban, LPAI baromfiban és fogságban élő madarakban*)
- Psittacosis (*Psittaciformes fajok*)
- (*FM miniszter előírása*)

Járványügyi intézkedések (1)

2008. évi XLVI. tv. 51. §

- *Elkülönítés*
- *Megfigyelési zárlat (hatósági megfigyelés)*
- *Forgalmi korlátozás*
- *Helyi zárlat*
- ***Védőkörzet***
- ***Megfigyelési körzet***
- *Védőoltás*
- *Diagnosztikai vizsgálat és ilyen célú leölés, kilövés*
- *Gyógykezelés*
- *Elkülönített vagy zárt vágás*

Járványügyi intézkedések (2)

2008. évi XLVI. tv. 51. §

- *Állatleölés*
- *Fertőzőközvetítő anyag, eszköz, tárgy, takarmány, állati eredetű (mellék)termék ártalmatlanná tétele*
- *Fertőtlenítés*
- *Földterület, jármű, épület, berendezés, eszköz és anyag igénybevétele, használata*
- *Gazdálkodó szervezet (vágóhíd, állati melléktermék feldolgozó stb.) aktív közreműködésre kötelezése*
- *Állattartó, élelmiszer- vagy takarmányvállalkozó tevékenységének korlátozása, felfüggesztése*

Az intézkedéseket a hatóság határozattal rendeli el. A határozat a fellebbezésre tekintet nélkül azonnal végrehajtható.

Állami kártalanítás

- 2008. évi XLVI. tv. alapján
- A bejelentési kötelezettség alá tartozó állatbetegségben
- A járványügyi intézkedések végrehajtása során az érintettet kár éri (jogos károkozás), amit az állam megtérít
- **74/2013. (VIII. 30.) VM rendelet** az egyes állatjárványügyi intézkedésekről és az azokkal összefüggő állami kártalanításról
- Nem jár kártalanítás (pl. elmaradt haszon!)
- Kártalanítás ↔ Kártérítés

Specifikus jogszabályi előírások

- Baromfikolera (*41/1997. FM r.*)
- Kacsaszeptis (*41/1997. FM r.*)
- Baromfityphus (*49/2002. FVM r.*)
- Madárinfluenza (*143/2007. FVM r.*)
- Baromfipestis (*163/2009. FVM r.*)
- Salmonellosis (*180/2009. FVM r.*)

Fertőző állatbetegségekkel kapcsolatos igazságügyi (szakértői) kérdések

Szavatossági ügyek

Hibás teljesítés

- A kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatás a teljesítés időpontjában nem felel meg a szerződésben vagy jogszabályban megállapított minőségi követelményeknek.

Szavatossági felelősség

- A hibás teljesítés objektív, kimentést nem tűrő következménye.
- Az eladónak az a kötelezettsége, hogy az adásvételi szerződés hibás teljesítése esetén a törvénytől fogva helytállni tartozik, függetlenül attól, hogy a hibás teljesítés szándékos, gondatlan vagy jóhiszemű magatartásának a következménye.
- A szavatossági felelősség tehát független az eladó magatartásától!

Mentesül a kötelezett

- Ha a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte, vagy azt ismernie kellett, a kötelezett mentesül a szavatossági felelősség alól.

Szavatossági határidő (Ptk.)

- A jogosult a hiba felfedezése után a körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül köteles kifogását a kötelezettel közölni.
- A jogosult a teljesítés időpontjától számított **12 hónapos** elévülési határidő alatt érvényesítheti szavatossági jogait.
- **(Állatok esetében a régi Ptk. szabályozása:**
 - elévülés: teljesítéstől számított 60 nap
 - jogvesztő határidő: 1 év).

Szavatossági ügyben megválaszolandó kérdések

- **Hibás volt-e a teljesítés** (van-e hiba és mi a hiba)?
- **A hiba lényeges-e?** (= a dolog nem felel meg a szerződésben kikötött vagy az ún. törvényes tulajdonságoknak)
- **A hiba eredete visszavezethető-e** az átadás előtti időre?

Fertőző betegségnél a hiba többféle lehet

- **Megbetegedés** (teljesítménycsökkenés, elhullás, egyéb veszteség vagy hátrány), a lefolyás lehet: heveny, félheveny, idült
- **Fertőzöttség klinikai tünetek nélkül** (mentesség elvesztése)
- **Nem megfelelő immunállapot** (immunizálás hiánya vagy nem megfelelő immunválasz)

Hiba megállapítása

- ***Betegség:***

klinikai tünetek, kórbonctani elváltozások, kiegészítő laboratóriumi vizsg., járványmenet, kezelések eredményessége

(biztos diagnózis: a kórokozó kimutatása)

- ***Fertőzöttség vagy immunállapot:***

diagnosztikai vizsgálat (az ellenanyagok típusából, az alkalmazott módszerből és a titerértékből következtetni lehet a fertőződés időpontjára is)

A hiba lényegessége

A lényegességet meghatározhatja:

- Jogszabályi előírás (állatforgalmazás áeü-i szabályai, mentesség)
- A vevő kikötése
- Rendeltetésszerű használhatóság (vásárlás célja)

Jogszabályi előírás

- Új telep benépesítése csak az országos mentesítés körébe vont betegségektől (pl. SE/ST) mentes állatokkal lehet
- Tenyésztójas keltethetőségének feltétele több faj esetében a baromfityphustól való mentesség és a tojóállomány baromfipestissel szembeni megfelelő védettsége

Rendeltetésszerű használhatóság

- Milyen célra történt a vásárlás?
- Eltérő lehet a lényegesség megítélése tenyész- és vágóállatoknál (germinatív úton terjedő baromfibetegség tenyészállományoknál mindig lényeges)
- Egyes esetekben (pl. mentesítés körébe tartozó betegségnél) akár egy állat fertőzöttsége esetén az egész állatcsoportra nézve lényeges a hiba

Lényegesség megítélésénél figyelembe veendő szempontok

- **Veszteségek nagysága:**
 - Naposbaromfinál pluszban adnak állatokat (általában 2%-ot) a kelésgyengék kompenzálására
 - A hiba akkor lényeges, ha a veszteség a pluszban adott állatlétszámot meghaladja
- **A kezelések eredményessége** (a kórjóslat a lényegességet alapvetően meghatározza) **és költsége;**
- **A betegség kimenetele** (az életkor előrehaladtával a betegség súlyosbodhat, esetleg szövődmények léphetnek fel)
- **Az állatok sorsa** (leölés, állatok elhullása esetén mindig lényeges)

Visszavezethetőség = az eladónál vagy a vevőnél fertőződött-e? (1)

Legrövidebb lappangási időn belüli megállapításánál =
ELADÓNÁL

Leghosszabb lappangási időn túli megállapításnál =
VEVŐNÉL

Ha a két időpont között, akkor a VIZSGÁLANDÓ
SZEMPONTOK:

- ***klinikai tünetek*** jelentkezésének ideje, jellege (heveny vagy idült)
- ***kórbonctani elváltozások*** jellege, nagysága, kórszövetteni lelet
- az egyidejűleg ***más vevőhöz került vagy visszamaradt állatok egészségi állapota***

Visszavezethetőség = az eladónál vagy a vevőnél fertőződött-e? (2)

Ha a két időpont között, akkor a VIZSGÁLANDÓ
SZEMPONTOK:

- ***Bakteriológiai és immunológiai vizsgálatok***
(mintavétel) időpontja, módszere, eredménye –
figyelemmel a zavaró körülményekre is!
(antibiotikummal kezelt állatoknál - negatív
bakteriológiai lelet; keresztreakciók; maternális
immunitás).
- ***Karanténózott állatoknál*** két időpontban
részletes vizsgálat és mintavétel!
- Fakultatív patogén kórokozók esetén hol hatottak
a ***kiváltó körülmények?***

Baromfibetegségek igazságügyi megítélése

- ***Baromfikolera***
- ***Baromfityphus***
- ***Baromfi mycoplasmosisa***
- ***Marek-féle betegség***
- ***Tyúkleukózis***
- ***Baromfipestis***
- ***Derzsy-féle betegség***
- ***Tojáskeltetés zavarai:***
 - ***Rossz kelési arány (termékenység, keltethetőség)***
 - ***Kelésgyengeség***

Köszönöm a figyelmet!

Ozsvari.Laszlo@aotk.szie.hu